

КАТЕГОРІАЛЬНА ОФОРМЛЕНІСТЬ ПОНЯТЬ «ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ» ТА «ІНВЕСТИЦІЙНИЙ КЛІМАТ»

Є. О. Яськов, здобувач, НТУ «Дніпровська політехніка», yaskov.y.o@ntu.one,
orcid.org/0000-0002-5534-7453

Методологія дослідження. Для досягнення мети дослідження застосовано методи: абстракції та логічного аналізу – для розгляду еволюції поглядів на сутність понять «інвестиційна привабливість» та «інвестиційний клімат» і вдосконалення їхнього категоріального оформлення; компаративний аналіз – для порівняння сутнісних ознак категорій «інвестиційна привабливість» та «інвестиційний клімат», що дозволило визначити їх відмінності та взаємозв'язки; факторний і функціональний аналіз – для виокремлення чинників, що впливають на інвестиційну привабливість і встановлення взаємозв'язку між ними.

Результати. Розглянуто теоретико-методологічні підходи до дослідження сутності понять «інвестиційна привабливість» та «інвестиційний клімат», встановлено відсутність серед науковців усталеного розуміння цих термінів. Акцентовано увагу на необхідності розгляду інвестиційної привабливості як інтегрованої системи, в якій поєднано економічні, політичні та соціокультурні групи чинників. Продемонстровано, що такий підхід дозволяє аналізувати взаємозв'язки різних компонентів системи та визначати їхній вплив на загальну інвестиційну привабливість національної економіки. Також він дає змогу глибше розуміти взаємодію та вплив різних компонентів системи один на одного, що сприяє розробленню більш ефективних стратегій залучення інвестицій.

Новизна. Визначено інвестиційний клімат як комплексну категорію, яка охоплює широкий спектр умов – від політичної стабільності до економічної привабливості. Останню представлено як динамічний, еволюційний процес, що відображає здатність країни задовольнити потреби та очікування інвесторів на різних етапах їхньої діяльності, і водночас, як індикатор потенціалу країни в довгостроковій перспективі.

Практична значущість. Результати дослідження можуть бути застосовані для оптимізації економічної політики, спрямованої на залучення інвестицій. Також вони можуть бути корисними для розуміння кроскультурних відмінностей в інвестиційних поняттях та їхнього застосування як освітнього ресурсу.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційна привабливість, інвестиційний клімат, економічний розвиток, стратегія інвестування.

Постановка проблеми. Розробка і впровадження стратегій регулювання економіки, спрямованих на досягнення сталого економічного розвитку, є важливим завданням будь-якої країни. Центральним елементом цих стратегій є адаптація до специфічних умов та рівня розвитку держави. Водночас залучення прямих іноземних інвестицій (ПІІ) є завданням, що має вирішальне значення для країн будь-якого рівня розвитку. Прямі іноземні інвестиції здатні забезпечити значний позитивний вплив на економіку, особ-

ливо для слаборозвинених країн та країн з перехідним типом економіки, для яких вони можуть виступати каталізатором економічного зростання. На сучасному етапі розвитку України актуалізується проблематика залучення ПІІ, що є особливо важливим у контексті її економічної трансформації.

На відміну від механізмів залучення кредитних коштів, ПІІ не обумовлюють зростання державного боргу та не обтяжують державний бюджет відсотковими платежами. В умовах глобалізації та економічних трансформацій, що відбуваються в багатьох

країнах світу, постає питання про розроблення та підтримання таких умов, які б сприяли залученню ПІІ. Ефективне вирішення цього завдання вимагає ґрунтовного аналізу сутності інвестиційної привабливості країни, яка є ключовим критерієм для інвесторів під час вибору напряму своїх інвестицій, уточнення її елементів та взаємозв'язків з іншими спорідненими поняттями, зокрема, з поняттям «інвестиційний клімат». Розуміння цих аспектів відіграє важливу роль у розробленні ефективних стратегій залучення інвестицій, орієнтованих на адаптацію до конкретних умов та потреб національної економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В умовах сучасної глобалізації «інвестиційна привабливість», «інвестиційний клімат» та «інвестиційний потенціал» стали ключовими поняттями в економічному дискурсі. Вчені-економісти та дослідницькі школи пропонують різні трактування цих понять, демонструючи різноманітність поглядів на їхню сутність та зміст, а іноді й трактуючи їх як синоніми. Проте в широкому контексті ці терміни розглядаються як взаємопов'язані, але окремі концепції, що характеризують різні аспекти інвестиційної діяльності, включно із чинниками, умовами, перевагами, недоліками та іншими важливими параметрами, які впливають на рішення інвесторів.

Вагомий внесок у розроблення та уточнення цих понять зробили численні науковці, зокрема, О. І. Маслак [1], І. А. Бланк [2], П. І. Котенюк [3], Н. О. Коренєва [4], О. Д. Даніло, Г. М. Івашина, О. Г. Чумаченко [5], С. О. Гуткевич [6], І. І. Вербіцька [7], Л. Л. Гриценко [8], Я. О. Колесник [9], Н. О. Тараненко [10], Смісова В.Л. [11; 12] та ін. Ці дослідники надали свої власні інтерпретації, у яких відображено різноманіття підходів до

визначення та аналізу інвестиційної привабливості, інвестиційного клімату та інвестиційного потенціалу. Їхні дослідження сприяють глибшому розумінню механізмів і стратегій розвитку інвестиційної діяльності та визначенню умов, необхідних для створення сприятливого інвестиційного середовища.

Незважаючи на ґрунтовні висновки значених вчених-економістів щодо сутності і змісту понять «інвестиційна привабливість», «інвестиційний клімат», «інвестиційний потенціал», існує необхідність в уточненні схожих рис і відмінностей між ними, встановленні взаємозв'язків і взаємозалежностей між даними категоріями, систематизації поглядів науковців на це питання

Формулювання мети статті. Метою статті є узагальнення сутності понять «інвестиційна привабливість», «інвестиційний клімат», обґрунтування їх складових елементів, виявлення схожих і відмінних рис між даними поняттями, встановлення взаємозв'язку між інвестиційною привабливістю та інвестиційним кліматом.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сфері інвестиційного аналізу вивчення інвестиційної привабливості відіграє істотну роль, про що свідчать дослідження вітчизняних та закордонних учених. У Таблиці 1 систематизовано основні визначення поняття «інвестиційна привабливість» різних науковців. Це поняття згідно з авторитетними джерелами, такими як дослідження О. І. Маслак, охоплює комплексний набір чинників, які визначають привабливість об'єкта інвестування для потенційних інвесторів. Оцінювання інвестиційної привабливості ґрунтується на різноманітності критеріїв, включно з виробничо-технічними характеристиками об'єкта, його економічним станом у різні періоди та цілями інвесторів.

Таблиця 1

Визначення поняття «інвестиційна привабливість»

Науковець	Визначення	Сутнісна ознака
О. І. Маслак	Інвестиційна привабливість країни чи регіону визначається чинниками як об'єктивного характеру (ті, що визначають їхні територіальні особливості), так і суб'єктивного характеру (безпосередньо інвестиційна політика, яка є діями державних і місцевих органів влади з управління розвитком інвестиційного процесу на даній території).	Чинники об'єктивного та суб'єктивного характеру

І. А. Бланк	Інвестиційна привабливість – узагальнювальна характеристика переваг та недоліків інвестування окремих напрямів та об'єктів із позиції конкретного інвестора.	Характеристика переваг та недоліків
П. І. Котенюк	Інвестиційна привабливість визначається як досягнення компромісу інвестора й реципієнта інвестицій.	Компроміс інвестора й реципієнта
Г. І. Купалова, Н. О. Коренєва	Інвестиційна привабливість – це сукупність об'єктивних можливостей і обмежень, що зумовлюють привабливість середовища та впливають на інтенсивність інвестування з використанням наявних передумов.	Сукупність можливостей і обмежень
О. Д. Даніло, Г. М. Івашина, О. Г. Чумаченко	Інвестиційна привабливість відображає такий економічний і фінансовий стан, за якого потенційний інвестор може прийняти рішення про вкладання вільних коштів без великого ступеня ризику втратити їх або не отримати відповідного доходу на вкладений капітал.	Відображає економічний і фінансовий стан
С. О. Гуткевіч	Інвестиційна привабливість – інтегральна сукупність критеріїв дієвості умов і чинників, що забезпечують інтерес інвесторів до вкладання капіталу.	Інтегральна сукупність критеріїв.
І. І. Вербіцька, Л. Л. Гриценко	Інвестиційна привабливість країни – це інтегрована система, яку формують компоненти, різні за своєю природою та взаємозв'язками.	Інтегрована система компонентів

Джерело: розроблено автором на основі [1; 2; 3; 4; 5; 6; 7]

Однак наявне трактування має обмеження, зокрема, відсутність фокуса на динаміці взаємодії між цими чинниками. Ізолюване оцінювання окремих чинників не забезпечує повноти розуміння взаємозв'язків, що є між ними, та впливу цих взаємодій на загальну інвестиційну привабливість. Сучасний підхід вимагає інтегрованого аналізу, який включає розуміння взаємодій між різними чинниками й тим, як ці взаємодії формують загальну картину інвестиційної привабливості. Такий підхід може забезпечити глибше і всебічне розуміння інвестиційної привабливості, виходячи за межі традиційного переліку чинників, та враховувати комплексний характер інвестиційного середовища [1, с.51].

Відповідно до концепції, запропонованої І. А. Бланком, інвестиційна привабливість являє собою комплексну характеристику, яка інтегрує переваги та недоліки інвестицій у конкретні напрями чи об'єкти з урахуванням унікальних вимог та критеріїв конкретного інвестора. Це поняття включає

оцінювання інвестиційної привабливості різноманітних реальних проєктів, секторів економіки, регіонів, а також країн загалом. Така систематизація дає змогу здійснювати комплексний аналіз різноманітних чинників, що впливають на інвестиційні рішення.

Проте критичний аналіз цього підходу вказує на його потенційну недостатність у контексті глобальних інвестиційних тенденцій, які характеризуються швидкими змінами та необхідністю гнучкості. Сучасне інвестиційне середовище вимагає від інвесторів не лише оцінювання статичних характеристик об'єктів інвестування, але і здатності адаптуватися до швидких змін в економічних, політичних та соціальних умовах. Отже, інвестиційна привабливість має включати аналіз потенціалу для інновацій, можливостей розвитку ринку та пристосування до змін у зовнішньому середовищі.

Важливим аспектом аналізу інвестиційної привабливості є також врахування індивідуальних потреб та стратегічних цілей кон-

кретного інвестора. Це включає аналіз бажаного рівня ризику, стратегічного бачення майбутнього та інших персоналізованих чинників, що можуть суттєво впливати на інвестиційні рішення. Отже, інвестиційна привабливість перетворюється на багатогранне поняття, яке вимагає не тільки оцінювання поточного стану, але і прогнозування майбутніх трендів та визначення потенційних можливостей. Врахування динаміки змін в економічних, соціальних та політичних умовах, а також постійний моніторинг та адаптація стратегій, є ключовими для успішного інвестиційного планування [2, с.400].

Інвестиційна привабливість з точки зору П. І. Котенюк являє собою складну конструкцію, що інтегрує об'єктивні та суб'єктивні елементи, впливаючи на інвестиційні потоки на макро- та мікроекономічних рівнях. Цей поняттєвий аналіз підкреслює не лише агрегацію умов, але й наголошує на широкому спектрі можливостей, які можуть бути використані інвесторами. Включення таких параметрів, як політична стабільність, захист прав власності, прозорість регуляторних процедур, доступ до ресурсів (людських, природних, технологічних), ефективність ринку, якість інфраструктури та рівень науково-технічного розвитку країни забезпечують комплексний огляд елементів, що формують інвестиційну привабливість [3, с.58].

Цей підхід також вимагає критичного переосмислення сприйняття інвестиційної привабливості не як статичної сукупності параметрів, а як динамічного, еволюційного процесу. Важливо розуміти, що інвестиційна привабливість не лише відображає поточний стан економічного середовища, але й має потенціал для майбутнього розвитку. Вона об'єднує в собі як переваги, так і обмеження, пропонуючи багатогранний погляд на можливості та виклики, з якими стикаються інвестори. Отже, інвестиційна привабливість може бути розглянута як індекс, що відображає здатність країни задовольнити потреби та очікування інвесторів на різних етапах їхньої діяльності, і як індикатор потенціалу країни в довгостроковій перспективі.

Згідно з концептуальними підходами Г. І. Купалової та Н. О. Кореневої, інвестиційна привабливість є комплексною економічною категорією, яка інтегрує в себе об'єктивні

можливості та обмеження, формуючи у такий спосіб привабливість економічного середовища і впливаючи на інтенсивність інвестиційної діяльності в контексті чинних умов та передумов [4, с.76]. Автори наголошують на необхідності оцінювання інвестиційної привабливості через інтегральний показник, що виступає ключовим інструментом під час аналізу ефективності інвестицій у регіональну економіку. Водночас необхідно підкреслити, що інвестиційна привабливість не є статичною категорією, а є динамічною, піддаючись змінам залежно від ринкових умов, глобальних економічних тенденцій та специфіки внутрішньополітичних реформ у країні чи регіоні.

Необхідно зазначити, що інвестиційна привабливість підприємства та інвестиційна привабливість країни є різними категоріями, оскільки вони базуються на відмінних параметрах та чинниках. Інвестиційна привабливість підприємства зумовлена внутрішніми чинниками, які включають фінансову стабільність, корпоративну репутацію, історію успіхів, кадровий потенціал, рівень інноваційної активності, гнучкість управління, якість продукції та послуг, ефективність виробничих і маркетингових стратегій, а також доступність ринків і ресурсів. У контексті інвестиційної привабливості країни важливіше розглядати зовнішні чинники, як-от політична стабільність, макроекономічні умови, розвиток інфраструктури, законодавче середовище, якість бізнес-клімату, наявність кваліфікованої робочої сили, рівень захисту інвестицій, інфляція, безробіття, ВВП на душу населення та інші макроекономічні індикатори.

Підсумовуючи, можна зробити висновок, що в процесі розробки інвестиційної стратегії важливо не лише враховувати специфіку об'єкта інвестування, а й широкий економічний, політичний та соціальний контекст. Врахування цих чинників стає особливо актуальним у сучасних умовах глобалізації та щораз більшої взаємозалежності світових ринків, оскільки робить інвестиційні рішення більш обґрунтованими та ефективними.

О. Д. Даніло, Г. М. Івашина, О. Г. Чумаченко концептуалізують інвестиційну привабливість як стан, у якому економічне

становище підприємства або країни стає досить привабливим для потенційних інвесторів, мінімізуючи ризики та забезпечуючи адекватний рівень прибутку від інвестицій [5, с.18]. Важливо відзначити, що хоча поняття інвестиційної привабливості на національному та корпоративному рівнях різняться, вони взаємопов'язані та корелюють з економічними умовами та політиками відповідних країн.

С. О. Гуткевіч уточнює інвестиційну привабливість як інтегровану сукупність критеріїв ефективності, що включає умови та чинники, сприятливі для інвесторів [6, с.194]. Цей підхід наголошує на багатоаспектності поняття інвестиційної привабливості, включно з різноманітними чинниками – від регуляторного середовища до економічної стабільності.

Критично важливим є усвідомлення динамічності інвестиційної привабливості. Вона еволюціонує відповідно до змін у бізнес-середовищі, глобальних економічних тенденцій та впровадження реформ на рівні підприємства чи держави. Також необхідно враховувати індивідуальні особливості кожного інвестора, які можуть включати специфічні цінності, очікування та інвестиційні стратегії.

У контексті інвестиційного управління інвестиційна привабливість істотно впливає на рішення про інвестиції в конкретні проекти, компанії чи сектори. Поряд із цим, вона визначає стратегії інвестиційного управління. Тож глибоке розуміння та аналіз інвестиційної привабливості є ключовими для ефективного управління інвестиціями.

Професор І. І. Вербіцька у своєму аналітичному дискурсі концептуалізує інвестиційну привабливість країни як комплексну, інтегровану структуру, включно з множинними компонентами з різноманітною сутністю та залежними відносинами [7, с.151]. Цей підхід, безсумнівно, є важливим для розуміння динаміки та механізмів інвестиційної привабливості, проте він вимагає подальшого розширення та уточнення з огляду на змінювані глобальні економічні умови. Систематичне вивчення цієї тематики дає змогу глибше проникнути в суть інвестиційної привабливості як складної та багатогранної концепції.

Також вагомий внесок у розроблення цієї концепції зробив професор Л. Л. Гриценко. Він наголошує на тому, що інвестиційна привабливість є економічною категорією, обумовленою різноманітними показниками та характеристиками інвестиційного об'єкта, які стимулюють інвесторів до вкладення фінансових ресурсів із перспективою отримання прибутку. Гриценко робить акцент на важливості взаємозв'язку між інвестиційним ризиком та потенціалом, які формують інвестиційну привабливість, а також на значущості інвестиційного клімату та активності, які впливають на цю привабливість [8, с.381]. Цей аспект відображає не лише роль інвестиційної привабливості в економічній структурі, а і її відмінності від загального інвестиційного клімату.

Обидва підходи роблять чималий внесок у розуміння інвестиційної привабливості, хоча і спричиняє певні дискусії в науковій спільноті, що стимулює подальше теоретичне та емпіричне дослідження цієї теми.

Для глибшого розуміння поняття «інвестиційна привабливість» треба розглянути її відношення до поняття «інвестиційний клімат». В академічному дискурсі часто використовують терміни «інвестиційний клімат» та «інвестиційна привабливість» як тотожні. Дійсно, деякі авторитетні дослідники, зокрема Т. Г. Венгуренко, В. В. Плахотнюк та Р. В. Попельнюхов, вживають ці поняття тотожними. Однак такий підхід є дещо спрощеним та вимагає докладнішого аналізу. У контексті академічної дискусії, особливо з урахуванням дослідження Я. О. Колесника та Н. Є. Скоробогатової [9, web], стає очевидним, що ці концепції, хоча й тісно пов'язані, усе ж мають відмінні характеристики.

Інвестиційна привабливість, за Я. О. Колесником та Н. Є. Скоробогатовою, розглядається як економічна категорія, у якій важливу роль відіграє аналіз різноманітних характеристик, даючи змогу інвестору оцінити потенціал інвестицій у певній країні. Це поняття охоплює розгляд таких аспектів, як політична стабільність, економічні перспективи, законодавча база, рівень корупції та інші чинники, що впливають на інвестиційний ризик та вигоду.

З іншого боку, інвестиційний клімат, визначений у їхній праці, являє собою комплексну систему умов і чинників, які впливають на загальну привабливість країни для інвестицій. Це поняття охоплює такі аспекти, як економічна політика держави, рівень інфраструктури, доступність кваліфікованої робочої сили, правова система та економічна стабільність.

Попри важливість визначень, наданих Я. О. Колесником та Н. Є. Скоробогатовою, можна аргументувати, що вони не вичерпують усієї сутності цих понять. Критичний аналіз дає змогу виявити, що інвестиційна привабливість вимагає більш деталізованого підходу до оцінювання привабливості конкретної країни або регіону, з огляду на такі динамічні чинники, як глобальні економічні тенденції, регіональні особливості, політичні ризики та інші важливі параметри. У цьому контексті інвестиційний клімат є ширшим поняттям, яке включає сукупність умов для інвестиційної діяльності в країні.

Інвестиційний клімат, який виступає як багатогранна концепція, відображає сукупність умов та чинників, критичних для створення сприятливого середовища для інвестицій у певній країні. Ця концепція охоплює широкий спектр аспектів, зокрема, законодавче регулювання, економічну стабільність, соціально-політичний клімат та інші ключові елементи, які безпосередньо впливають на інвестиційні рішення. Необхідно визнати, що хоча інвестиційний клімат тісно пов'язаний з інвестиційною привабливістю, ці два поняття мають істотні відмінності, які вимагають розгляду під час аналізу інвестиційних перспектив.

Ключовою відмінністю інвестиційного клімату є те, що він включає сукупність умов бізнес-середовища, нормативно-правового поля, які моделюють підприємницьку діяльність та інвестиційний потенціал на рівні держави чи регіону. Ця концепція включає різноманітні аспекти, як-от законодавча база, податкове навантаження, доступність фінансових активів, дозвільна система, інноваційна діяльність, людські ресурси тощо, які спільно визначають конкурентоспроможність і прогрес бізнесу в конкретному регіоні [11].

З іншого боку, інвестиційна привабливість оцінюється з погляду привабливості конкретного інвестиційного об'єкта (підприємства, регіону, країни) для інвесторів. Інвестиційна привабливість, що є частиною інвестиційного клімату, фокусується на більш конкретних елементах, але не охоплює всю сукупність чинників, що впливають на бізнес-середовище загалом.

Під час аналізу інвестиційного клімату та привабливості необхідно враховувати макроекономічні чинники, як-от політична стабільність, корупція, правова система та захист прав власності, оскільки вони мають вирішальний вплив на рішення інвесторів [13; 14]. Водночас треба усвідомлювати, що інвестиційна привабливість та клімат не є статичними; вони змінюються в часі під впливом економічних, політичних та соціальних перебудов.

Критично важливо також розглядати мікроекономічні обставини, як-от специфіка індустрії, потенційні ризики та можливості, особливості конкретної країни чи регіону, щоб забезпечити всебічне розуміння інвестиційної привабливості та інвестиційного клімату.

«Економічна енциклопедія», розроблена українськими науковцями, дає глибокий аналіз поняття інвестиційний клімат. Вона трактує його як сукупність об'єктивних та суб'єктивних умов, що сприяють чи перешкоджають інвестиційним процесам у національному господарстві [15, с.636]. З точки зору авторів, інвестиційний клімат є відображенням загальних сприятливих або несприятливих умов для ведення бізнесу з огляду на такі чинники як рівень бюрократизації, стабільність політичного контексту, корупційні ризики, доступність фінансування, ринки праці, інфраструктуру та інші аспекти, що впливають на підприємницьку діяльність та економічний розвиток.

Інвестиційний клімат також охоплює якість інституційних структур, зокрема, систему правосуддя, законодавчі органи, регуляторні установи та їх ефективність у контексті правової та економічної системи. Оскільки інвестиційний клімат може визначати не лише потенціал країни чи регіону для приваблення інвестицій, але і їхню здатність адаптуватися до глобальних економічних

змін, його роль та значення в сучасній глобалізованій економіці є критичною.

Отже, інвестиційний клімат є комплексною категорією, яка охоплює широкий спектр умов – від політичної стабільності до економічної привабливості. Він впливає на можливості бізнесу щодо зростання та розвитку, а тому його удосконалення є одним із ключових завдань для країн, що прагнуть залучити іноземні інвестиції та підвищити свою конкурентоспроможність на міжнародному рівні.

Комплексний аналіз інвестиційного клімату дає змогу розглядати його не тільки як сукупність зовнішніх умов, але і як систему, що формує сприйняття інвесторів та їхні інвестиційні рішення. Підходи до покращення інвестиційного клімату вимагають не тільки аналізу кожного окремого чинника, але і їх взаємодії та впливу на загальну інвестиційну привабливість країни чи регіону.

Створення сприятливого інвестиційного клімату є важливим інструментом забезпечення стійкого економічного зростання та розвитку. Ефективні стратегії та політики, спрямовані на моделювання інвестиційного

клімату, можуть значно підвищити привабливість країни для потенційних інвесторів, сприяючи у такий спосіб розвитку місцевої економіки та підвищенню добробуту громадян. Розглядаючи інвестиційну привабливість як метрику, що спирається на оцінювання специфічних об'єктів або цілей, та інвестиційний клімат як більш широке поняття, що охоплює загальні умови та чинники, які впливають на глобальне бізнес-середовище, стає очевидним, що обидва поняття відіграють ключову роль для інвесторів. Ці поняття враховують різні аспекти і вимагають різних наборів навичок та знань для ефективного управління інвестиційними процесами.

Ключовим моментом є те, що інвестиційна привабливість визначається через взаємодію двох груп чинників: одна група формує інвестиційний потенціал, а друга – інвестиційні ризики. Інвестиційна активність, що виявляється через прямі та портфельні інвестиції, є функцією інвестиційної привабливості, ілюструючи її багаточинникову природу та результативний вимір (див. рис. 1).

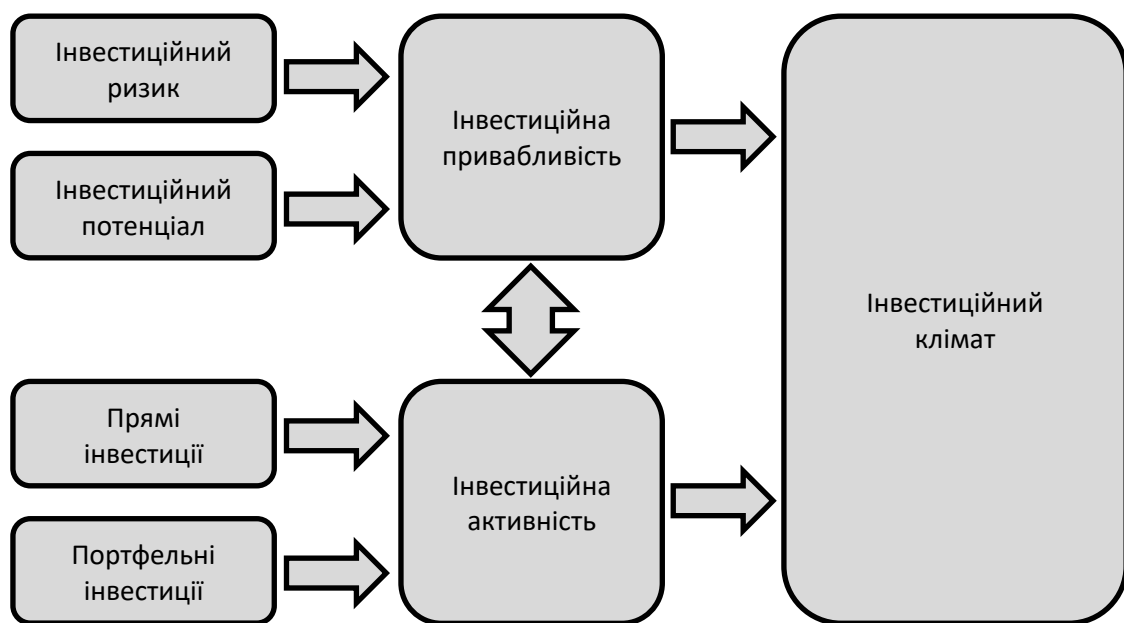

Рис. 1. Взаємозв'язок між інвестиційною привабливістю та інвестиційним кліматом (складено автором).

Ці принципи важливі для розуміння того, як інвестиційний клімат та інвестиційна привабливість впливають на економічну ді-

яльність у регіоні чи країні. Вони підкреслюють необхідність ефективного управління цими двома елементами для забезпечення

стабільності, зростання та процвітання економіки. Це має вирішальне значення для прийняття інвестиційних рішень як місцевими підприємствами, так і міжнародними інвесторами, що вивчають можливості вкладання капіталу в певну місцевість. Такий аналіз демонструє необхідність включення інвестиційного клімату та інвестиційної привабливості в стратегії економічного розвитку.

Модель, підкріплена дослідженнями Е. Р. Орлової, виокремлює інвестиційну привабливість як категорію, що представляє об'єктивні умови для інвестицій. Ці умови можуть бути кількісно визначені через обсяги капіталовкладень, залежно від інвестиційного потенціалу та ризиків, які інвестори зустрічають [16, с.16]. Важливо зазначити, що рівень інвестиційної привабливості є комплексним показником, у якому враховуються різні напрями впливу інвестиційного потенціалу та інвестиційного ризику.

«Економічна енциклопедія» під редакцією Б. Д. Гаврилишина розглядає концепцію інвестиційного ризику як можливість втрати вартості капіталовкладень через вплив численних чинників, які можуть як поліпшити, так і погіршити інвестиційну атмосферу в державі [17, с.217]. Інвестиційні ризики не тільки знижують обсяги вкладених інвестицій, але і обмежують відтворення національної економіки та її інвестиційного потенціалу [13; 14]. На нашу думку, це характеризує інвестиційний ризик як інтегральну частину інвестиційного процесу, що впливає на загальний інвестиційний клімат. Однак для повного розуміння ролі та місця інвестиційного ризику в цій системі необхідні додаткові дослідження та аналітичні обговорення.

Отже, інвестиційний ризик як невіддільна частина процесу інвестування активно впливає на загальну ситуацію у сфері інвестицій. Це відкриває перспективи для глибокого аналізу його ролі та впливу на інвестиційну активність та клімат, які є критичними для забезпечення стійкого економічного розвитку та залучення інвестицій у країну чи регіон.

На наш погляд, інвестиційна привабливість країни являє собою не просто сукупність незалежних елементів, а динамічну мережу взаємопов'язаних складників чинників,

які перебувають у постійній взаємодії. Така мережа має інтегрувати широкий діапазон елементів, таких як політична стабільність, економічний контекст, соціальні норми, інфраструктурний розвиток, якість освіти та науково-технічний прогрес, які в сукупності становлять індикатори інвестиційної привабливості. Кожен із цих компонентів не лише впливає на загальну інвестиційну привабливість, але й перебуває у взаємозалежності з іншими елементами системи. Отже, можемо сформулювати власне визначення цих понять.

Інвестиційна привабливість – індикатор, який визначає привабливість ринку або регіону (країни) для інвесторів, ґрунтується на синтезі різноманітних чинників, включно з інвестиційним ризиком, потенціалом, наявністю ресурсів та іншими аспектами. Цей показник може варіюватися залежно від специфічних інтересів та стратегій різних інвесторів. *Інвестиційний клімат* – комплексна характеристика, що оцінює загальні умови та середовище, які впливають на інвестиційну діяльність у конкретній географічній локації. Оцінювання інвестиційного клімату включає аналіз політичної стабільності, економічної політики, регуляторного середовища, рівня корупції, якості інфраструктури та доступності кваліфікованої робочої сили. Цей аналіз також враховує ступінь захисту прав інвесторів та здатність регіону приваблювати та утримувати інвестиції.

Висновки. Результати проведеного нами аналізу визначень інвестиційної привабливості дозволив зробити висновок, що науковцями так і не було сформовано єдиного підходу до визначення цього поняття, який можна було б використовувати як у наукових дослідженнях, і у сфері комерційної діяльності. Ця концептуальна неоднозначність та розбіжності в методологічних підходах до її аналізу можуть спричинити помилкове оцінювання в інвестиційному плануванні, що потенційно несе ризики негативних економічних наслідків. Необхідно також зазначити, що розгляд інвестиційної привабливості як інтегрованої системи відкриває можливості для деталізованого вивчення різноманітних аспектів, що формують інвестиційний потенціал держави, включно з економічними, політичними та соціокультурними

чинниками. Це дає змогу аналізувати взаємозв'язки різних компонентів системи та їхній вплив на загальну інвестиційну привабливість національної економіки.

Зазначимо, що під час проведення аналізу майбутніх інвестиційних ініціатив важливо враховувати не тільки індивідуальні характеристики та показники об'єкта інвестування, але й параметри та особливості системи, у межах якої цей об'єкт функціонує. Системний підхід у аналізі інвестицій дає змогу глибше розуміти взаємодію та вплив різних компонентів системи один на одного, що сприяє розробленню більш ефективних стратегій залучення інвестицій. Крім того, слід враховувати, що кожен інвестор може мати свої індивідуальні критерії оцінювання та пріоритети щодо різних складників цієї системи, що додатково підкреслює значущість індивідуального підходу під час формулювання стратегій приваблення інвестицій [14, с.276].

Література

1. Маслак О.І., Таловер В.А. Комплексна оцінка інвестиційної привабливості країни. *Економічний форум*. 2016. №3. С. 51-59.
2. Бланк І.А. Основи інвестиційного менеджменту: в 2 т. Київ: Ніка-Центр, 1999. Т. 2. 512 с.
3. Коренюк П. Концептуальні підходи та методи визначення інвестиційної привабливості національної економіки. *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 2018. № 2. С. 56-62.
4. Купалова Г.І., Коренєва Н.О. Статистичне забезпечення аналізу інвестиційної привабливості регіонів України. *Статистика України*. 2009. №1. С. 76-81.
5. Данілов О.Д., Івашина Г.М., Чумаченко О.Г. Інвестування: навч. пос. Ірпін: Видавничий дім «Комп'ютер прес», 2001. 364 с.
6. Гуткевич С.О. Інвестування. Теорія і практика: навч. пос. Київ: Вид-во Європ. Ун-ту, 2006. 234 с.
7. Вербицька І.І. Інвестиційна привабливість України: Проблеми та перспективи. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. № 22. С. 150-154.
8. Гриценко Л.Л., Захаркін О.О. Оцінка інвестиційної привабливості України: збірка наукових праць. *Фінансово-кредитна діяльність: Проблеми теорії та практики*. 2021. № 3. С. 379-389.
9. Колесник Я.О., Скоробагатова Н.Є. Проблема визначення інвестиційної привабливості та інвестиційного клімату в Україні. *Економічний вісник НТУУ КПІ*. 2012. № 9. С. 96-101.
10. Тараненко Н.О., Поручник А.М. Теорії інвестицій: навч. пос. Київ: КНЕУ, 2000. 160 с.

11. Смесова В.Л., Дучинська Н.І. Відтворення інвестиційного потенціалу національної економіки: суперечності трансформаційного періоду: монографія. Дн-ськ: ДВНЗ УДХТУ, 2011. 195 с.

12. Смесова В.Л. Механізм розрахунку інвестиційного потенціалу інституційних секторів та національної економіки. *Економічний вісник Донбасу*. 2010. №3. С. 42-49.

13. Смесова В.Л., Дучинська Н.І. Механізм активізації інвестиційного використання фінансових ресурсів домогосподарств в Україні. *Макроекономічні та регіональні проблеми розвитку України*. 2009. Вип. 3. С. 24-26.

14. Яськов Є.О., Смесова В.Л. Ринок міжнародних рейтингових агентств та підходи до оцінювання інвестиційної привабливості країни. *Академічний огляд*. 2023. №1. С. 270-281.

15. Економічна енциклопедія: у трьох томах. редкол.: Мочерний С.В. та ін. Київ: Видавничий центр Академія, 2000. Т. 1. 864 с.

16. Орлова Е.Р. Інвестиції: курс лекцій. М.: ІКФ Омега, 2003. 192 с.

17. Економічна енциклопедія: у трьох томах. редкол.: Мочерний С.В. та ін. Київ: Видавничий центр Академія, 2002. Т. 3. 952 с.

References

1. Maslak, O.I., & Talover, V.A. (2016). Kompleksna otsinka investytsiynoi pryvablyvosti krainy. *Ekonomichnyi forum*, (3), 51-59.
2. Blank, I.A. (1999). *Osnovy investytsiynoho menedzhmentu*. (Vols. 1-2). Kyiv: Nika-Tsentru.
3. Koreniuk, P. (2018). Kontseptualni pidkhody ta metody vyznachennia investytsiynoi pryvablyvosti natsionalnoi ekonomiky. *Ekonomichnyi chasopys Skhidno-yevropeyskoho natsionalnogo universytetu imeni Lesi Ukrainky*, (2), 56-62.
4. Kupalova, H.I., & Korenieva, N.O. (2009). Statystychne zabezpechennia analizu investytsiynoi pryvablyvosti rehioniv Ukrainy. *Statystyka Ukrainy*, (1), 76-81.
5. Danilov, O.D., Ivashina, H.M., Chumachenko, O.H. (2001). *Investuvannia*. Irpin: Vydavnychiy dim «Kompiuter pres».
6. Hutkevych, S.O. (2006). *Investuvannia. Teoriia i praktyka*. Kyiv: Vydavnytstvo Yevropeyskoho Universytetu.
7. Verbytska, I.I. (2018). Investytsiyna pryvablyvist Ukrainy: Problemy ta perspektyvy. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky*, (22), 150-154.
8. Hrytsenko, L.L., Zakharkin, O.O. (2021). Otsinka investytsiynoi pryvablyvosti Ukrainy: zbirka naukovykh prats. *Finansovo-kredytna diialnist: Problemy teorii ta praktyky*, (3), 379-389.
<https://doi.org/10.18371/fcaptp.v3i38.237470>
9. Kolesnyk, Ya.O., & Skorobahatova, N.Ye. (2012). Problema vyznachennia investytsiynoi pryvablyvosti ta investytsiynoho klimatu v Ukraini. *Ekonomichnyi visnyk NTUU KPI*, (9), 96-101.
10. Taranenko, N.O., & Poruchnyk, A.M. (2000). *Teorii investytsiy*. Kyiv: KNEU.
11. Smiesova, V.L., & Duchynska, N.I. (2011). *Vidtvorennia investytsiynoho potentsialu natsionalnoi*

ekonomiky: superechnosti transformatsyinoho periodu: monohrafiia. Dnipropetrovsk: DVNZ UDKhTU.

12. Smiesova, V.L. (2010). Mekhanizm rozrakhunku investytsyinoho potentsialu instytutysynykh sektoriv ta natsionalnoi ekonomiky. Ekonomichnyi visnyk Donbasu, (3), 42-49.

13. Smiesova, V.L., Duchynska, N.I. (2009). Mekhanizm aktyvizatsii investytsyinoho vykorystannia finansovykh resursiv domohospodarstv v Ukraini. Makroekonomichni ta rehionalni problemy rozvytku Ukrainy, (3), 24-26.

14. Yaskov, Ye.O., & Smiesova, V.L. (2023). Rynok mizhnarodnykh reytnhovykh ahentstv ta

pidkhody do otsiniuvannia investytsyinoi pryvablyvosti krainy. Akademichnyi ohliad, (1), 270-281.

DOI 10.32342/2074-5354-2023-1-58-20

15. Mochernyi, S.V. «et al.» (Ed.). (2000). Ekonomichna entsyklopediia. (Vols 1-3). Kyiv: Vydavnychiy tsentr Akademiia. T.1.

16. Orlova, Ye.R. (2003). Investytsii. Moskva: IKF Omeha.

17. Mochernyi, S.V. «et al.» (Ed.). (2000). Ekonomichna entsyklopediia. (Vols 1-3). Kyiv: Vydavnychiy tsentr Akademiia. T.3.

CATEGORICAL FORMULATION OF THE CONCEPTS OF «INVESTMENT ATTRACTIVENESS» AND «INVESTMENT CLIMATE»

Ye. O. Yaskov, Applicant, Dnipro University of Technology

Methods. To achieve the research goal, the following methods were applied: abstraction and logical analysis for examining the evolution of views on the essence of the concepts of «investment attractiveness» and «investment climate» and improving their categorical formulation; comparative analysis for comparing the essential characteristics of the categories of «investment attractiveness» and «investment climate», which allowed identifying their differences and interrelations; factor and functional analysis for isolating factors affecting investment attractiveness and establishing the interrelation between them.

Results. Theoretical and methodological approaches to the study of the essence of the concepts «investment attractiveness» and «investment climate» have been considered, revealing a lack of a consistent understanding of these terms among scholars. Attention is focused on the necessity of viewing investment attractiveness as an integrated system, combining economic, political, and sociocultural groups of factors. It is demonstrated that such an approach allows for the analysis of the interrelations between different system components and determining their impact on the overall investment attractiveness of the national economy. Moreover, it enables a deeper understanding of the interaction and influence of various system components on each other, which facilitates the development of more effective investment attraction strategies.

Novelty. The investment climate is defined as a complex category that covers a wide range of conditions – from political stability to economic attractiveness. The latter is presented as a dynamic, evolutionary process that reflects the country's ability to meet the needs and expectations of investors at various stages of their activity, and at the same time, as an indicator of the country's potential in the long term.

Practical value. The research results can be applied to optimize economic policy aimed at attracting investments. They may also be useful for understanding cross-cultural differences in investment concepts and their application as an educational resource.

Keywords: investments, investment attractiveness, investment climate, scientific definitions, economic development, investment strategy.

Надійшла до редакції 30.01.24 р.